

מתבונן
על העולם החדש

שיזף רפאלי

"הדוד וולטר" מת. מה עוד הלך לעולמו עם קריין הטלוויזיה האמריקאי האגדי וולטר קרונקייט שמת השבוע בגיל 92? האם יש יורשים למעמד, לתפקיד ולאחריות שנשא? איך מתעצבת מחדש דמותו של מבשר החדשות? פעם, כשהיו שואלים אנשים "ממי שמעת על...", בדרך כלל הם היו עונים "מהרוד וולטר, כמונן". מעניין מה יגידו בעולם של ערוצי טלוויזיה מרובים, חינמונים בקרן רחוב ואין ספור אתרי חדשות באינטרנט.

ראומה אלדר. הוא מעולם לא גנש אותה, אך קולה היה בעבורו הקשר והמהות של משה חובב בערים שונות. בלוגרים לא יזכרו ליחס כזה.

שוחחתי השבוע עם כמה צעירים מהרוד שלא הכיר את דמותו של וולטר. בני שיחי הציעו לי להשוות אותו לנחמן שי, המרגיץ הלאומי של ימי המפרץ מת המפרץ הראשונה. ההשוואה מפתה, האולפן המאוחד והמיוחד של ימי המפרץ היה רייטינג גבוה, ובתקופות מסוימות זכה גם שי (ברומה לחיים יבין, מר טל' ווייה של הביצה שלנו) לאמון גבוה יותר מהמערכת ומגיבוריה הפוליטיקאים. את תהילתם של שי ושל יבין, שלא כמו זו עולם. באותה קלות גם עמדו בפיתוי ונכנסו לפוליטיקה בניסיון לאחוז בגלי הפופר לריות, ואולם ברור לי שהם לא נכנסים חתום כזה?

רבים ניסו לחקות את הגימיק של חתימה אישית, כמו קרונקייט, אך כמה מהם הצליחו? האם יש כיום, למשל, בלוגים שמשאירים חותם כזה?

צילום: א.א.פ.

קרונקייט נהג לחתום כל מהדורת חדשות בסימן היכר דרמטי משלו – אמירה פסקנית, סמכותית, רצינית אך מנחמת: "And that's the way it is". "ככה זה", או "זה הכל". רבים ניסו לחקות את הגימיק של חתימה אישית, אך כמה מהם הצליחו? האם יש כיום בלוגים שמשאירים חותם כזה, ולא בויכרונם של מעטים?

בין הככה זה של קרונקייט לווה זה של היבדור המקומי שלנו עברו גלים אלקטרו-מגנטיים רבים. האחים ראומה אלדר ומשה חובב הצליחו להיטבע את חותמם על תרבות התקשורת החדשה חשבות וממלכתיות נמסרו כאן בהיגוי המדויק, הגרוני והסמכר תי שהנהיגו. אריה (לובה) אליאב מספר על מסורב עלייה מברית המועצות בשנות השבעים, שמיר עם בואו לישראל, ולאחר שנשכח לעפרה של ארץ הקודש, ביקש שישערו אותו לפגוש את אחותו

הנחיתה על הירח ומלחמת וייטנאם. הסייגים של חדשות וערכונים שגויש קרונקייט היה אורח קבע בארוחת הערב של מיליוני משפחות אמריקאיות. פניו וקולו היו מוכרים יותר ממוכרית הפוליטיקאים שסיקר לאורך הקריירה שלו. מר טלוויזיה אמיתי, בן בית ואבי מעצבי דעת הקהל, שבכתב דמותו הכריזמטית, קולו נהפך למעצב התפיסה ויוצר מרכזי של תמונת העולם של הדורות של אמריקאים. במשאל דעת קהל רבים הוכרז קרונקייט כאמריקאי שחשלו את האמון הנרחב ביותר. כיום אין קונצנוס כזה של אמון באף אחד, לא כל שכן בעיתונאים. וולטר קרונקייט היה אייקון של המדיום הטלוויזיוני. Anchor – כלומר מגיש חדשות, אבל הכינוי הוא נושא גם את המשמעות הסמלית של יציבות, חוסן ועמידות שעונן אמור לספק, בייחוד במים

טובים, לעומת זאת, צריכים לדעתו לקבל תמריצים ובנוסף; השכר שהוא מציע גבוה בכ-10% ממכירתה הציבורית, אבל גם העבודה קשה יותר. המורים, כסופי של דבר, באים בעיקר עם תחושת שליחות וצורך בסיפוק. אבל מבחינת קנה גובה ה-10% האלה הם חלק מהתוכנית העסקית: בפסגה של "הניו יורקר" הוא אמר: "אקפיטליזם עובר בכל מקום חוץ מבית הספר. בבית הספר – כמה שאתה טוב – אתה לא מקבל שום דבר".

האחוזונים שיסנו את אמריקה
זה לא נגמר במורים. ב-2005 קנדה אפילו הביטה לפטר את עצמו, אם בתוך חמש שנים בתי הספר שלו לא יהיו חטרי כים ביותר בהארלם. ארבע שנים עברו מאז, והמטרה הושגה. 81% ממשותפי הבייבי קולג' הגבירו את תדירות הקריאה לילדיהם. 100% מילדי הגנים בגילי טרום-חובה מסיימים את השנה ברמה ממוצעת או מעל הממוצעת מבחינת מוכנות לגן החובה, זו השנה השישית ברציפות. כל ילדי כיתה ג' של בתי הספר נמצאים מעל הממוצע הארצי במתמטיקה. תלמידי המוסד גורפים פרסים ראשונים בתחרויות שח לאומיות. ובשנת הלימודים הקרובה יותר מ-90% מילדי הפרייקט בשכבת הגיל הרלבנטית, וסך הכל 190 ילדים, ילכו לקולג' כולם יזכו למלגות, 16 מתוכם אפילו ייהנו ממלגה מלאה.

אפשר לספר את כל זה גם אחרת. מחקר של אוניברסיטת טר הרווארד מצא כי ליד "אזור הילדים" נכנסים לכיתה ו' כשהם ממוקמים באחוזון ה-39 באנגלית ובאחוזון ה-39 במתמטיקה. בסקאלה של כל ילדי ניו יורק. בתוך שנתים, בכיתה ח', ליהי הפרייקט מנצאים באחוזון ה-53 באנגלית ובאחוזון ה-74 במתמטיקה. הפרייקט של קנדה פשוט מוחק את הפער במתמטיקה בין שחורים לבנים בניו יורק. הישג זה לא רק חסר תקדים, הוא גם בעל השלכות אדירות על התברה האמריקאית ועל תפיסת החינוך בכלל. פרופ' רולנד פריאר, שערך את המחקר, כתב לאחורינו: "המחקר הזה שינה את חיי כמדען. אני כבר לא מעוניין בשינויים שוליים".

אבל לא הכל ורוד בממלכת קנדה. בעיה אחת היא שתרבות התנועה ומניעת ההשמנה של "אזור הילדים" מקרטעת. בעיה מהותית יותר היא שערייה, כמו ב-1990, זה עדיין לא מספיק. התוכנית מפעילה כעת רק שני בתי ספר, והילדים מתקבלים אליהם באמצעות הגרלה, שמבחינתם קובעת גר לרות. "לראות את ההורים האלה (של הילדים) שלא מתקב" לים", אמר קנדה עם דרעוץ בנינו ב-60 דקות, "זה הדבר הכי עצוב שראיתי מימיו". אם זה היה תלוי רק בו, הוא לא היה נעצר ב-100 בניינים, אלא משתלט על כל שכונה ענייה בארצות הברית. "אנחנו נחוישים לסיים את העוני שעובר מדור לדור", אמר בשנה שעברה, ולפני חודשים הכריז: "אם אמריקה, יש לנו מספיק כסף לעשות דברים כאלה. אנשים חושבים על התקרה, אבל לא – זוהי רק הרפצה".

השאלה הגדולה עכשיו היא איך לשכפל את ההצלחה, ונדר מה שכולם לוקחים חלק במידוי. פרופ' פריאר – גם הוא ילד שחור ממשפחה ענייה בפלורידה שהצליח נגד כל הסיכויים – עובד בימים אלו על מחקר חדש שיבודד את האלמנטים השונים בפרייקט של קנדה. באמצעות המחקר מקווה פריאר להבין אילו מהמשתנים אחראיים על התוצאות המדהימות. אם יגלה את הסיבות, יהיה וול יותר, ולכן גם ריאלי יותר, להעתיק את התוכנית למקומות אחרים בארצות הברית ובעולם. ההתלהבות מהפרייקט אינה ממתנית לתוצאות המחקר. לצד אכזבה, גופים שונים ברחבי העולם כבר אימצו או מתכוונים לאמץ את התוכנית (ראו מסגרת). אבל קנדה מתעקש שאין כאן הבריקה הפורית: "חושבים שהצמיחה מהשווה לא הצמיחה כלום", אמר כשנתאר בבית הלבן בחודש שעבר. "זה לא חודש. שמעתי על דברים דומים ב-1975 כשהייתי בהרווארד. היו אמורים לתמונת העולם של הדורות של אמריקאים. ברמה גבוהה, בכל התחומים. אנחנו פשוט עשינו מה שכולם כתבו עליו". באותה הרומנט, בכריזמה האפיפנית לו, הוסיף: "אני שומע הרבה את האסלה – איך זה שמקום אחד מקום במדינה זוהי יש כמויות אדירות של ילדים שאינם מצליחים? זו אשמת המבוגרים. עד כמה שהעסקים בתחום רוצים להגיד: זה הילדים, אלו המשפחות, אלה הקהילות – זה לא נגמר, אנחנו אלו שמקבלים את המספרים של הסחורה. לא נאמנו, צריכים לקחת אחריות. אני חושב שאם אתה לוקח את הכסף, אתה צריך לספק את הסחורה. נגמרו ימי התינוקים".

הבינוני. אתה רואה את זה באופן שבו הורים מבררים לילדיהם. כמה דברים חיוביים לעומת כמה שליליים הילדים שור מעים מההורים? זה מתחיל מוקדם ובכל שנה זה גדל וגדל. גם ההשקעה של "אזור הילדים" גדלה משנה לשנה. נגד הילדים של הפרייקט מלמד אותם צרפתית. שני בתי הספר, שבנים 8,000 תלמידים, משאירים אותם ליום לימודים ארוך, גם בקיץ, ומציעים תוכנית ומניעת ההשמנה, מרפאות, עזרה סוציאלית, חוגי העשרה ועוד. בתי הספר לא מועדים רק לילדים, הם מציעים ייעוץ פיננסי ופסיכולוגי להורים. בכמלים אחרות, גם מוסדות החינוך הולכים על "כל מה שצריך", והוכיחים למרכז שמקרון על הסביבה, מעניק טיפול הוליסטי לשכונה של מעבר לאקטוריות, הבסיס שמציעים שני בתי הספר של הפרייקט לא דומה לזה שמקבלים תלמידים בשכונות מצוקה אחרות. סגל בית הספר הנוכחי שומר על יחס של מורה לכל בן תלמיד, המתקנים כלים מעברת מרע מרוגז, מות, קפטרייה טובה ומגרש ספורט איכותי. "הם מקבלים מה שמקבלים ילדים במעמד בינוני ובינוני-גבוה", הדיג קנדה בריון ל-60 דקות. "הם מקבלים בטיחות, משמעת, העשרה אקדמית והעשרה תרבותית. הם מקבלים מובנים שאוהבים אותם ומוכנים לעשות הכל – ואני מתכוון, אני מוכן לעשות ממש הכל – כדי לשמור על הילדים האלה במסלול".

זוכנית עסקית של השקעה חוב רוח

לשמור על הילדים במסלול עולה כמונן מוביל מאוד כסף. תשע השנים האחרונות גדל התקציב של "אזור הילדים" בכ-15% בשנה, ובשנה שעברה עמד על 68 מיליון דולר. כשליש מהכסף מגיע מהממשל, עוד שני שלישים מכספים פרטיים, בעיקר מתרומות של צמרת וול טריוט. הצמיחה בתקציב נזקפת לזכותו של קנדה, שחץ מהיותו איש חינוך מחונן (ובעצמו אב לארבע ילדים) – הוא גם איש עסקים לא רע. אפילו ממשל קצר עם קנדה מבשר שהאיש יודע איך לגייס אנשים להתלהבות שלו, איך ללחוץ לכל אחד על הכפתורים הנכונים: לידים בבית הספר, צופי טל' ווייה ברחבי ארצות הברית, המיליונרים של שוק ההון. קנדה גורם להם לפתוח את הארנקים כי הוא מרבר בשפה שלהם – שפה של תוכנית עסקית, תוצאות מדידות והשקעה מול רווח. הטיעון המרכזי שלו הולך ככה: "אם נשקיע בילד כזה 3,500 דולר בשנה, נחסוך 50 אלף בשנה בעתיד – שהו כמה שיעלה להחזיק את הילד בכלל". בדצמבר 2008 הוא אמר לטביין קולברט מה"ריילי שאו": "רק עוד תחנה בת פניינים התקשורתיים המקיפים לנו! אנחנו רוצים לעשות להם חינוך טוב כדי שהם יגדלו להיות משלמי מסים ויעזרו לתמוך באומה הנדררת הו, במקום לעלות לאמריקה מאת אלפי דולרים בעוד אנחנו כולאים אותם. אנחנו כולאים יותר ילדים ומבוגרים מכל אומה על פני כדור הארץ".

הסתמכות על וול טריוט הביאה השנה, לנוכח המשבר הנוצאת מארוץ, לפגיעה בתקציב של "אזור הילדים". השירי תים לא נפגעו, אבל ההתרחבות חקפה וקנדה נאלץ לפטר עשריית מכ-1,500 העובדים (חלקם כבר חזרו לעבודה). קיצוצים אינם הסיבה היחידה לפיטורים אצל קנדה. הוא אדם של תוצאות, ומי שלא מביא תוצאות – צריך ללכת הביתה. חצי במחצית שעברו ב-2004-2005 בבתי הספר של התוכנית, "אקדמיית החכמה", לא חזרו למוסד אחיי חופשת הקיץ. בשנה שאחרי הנושבר כמעט שליש מהמורים מורים

צילום: Harlem Children's Zone

העשרה. משראו כי טוב, החלו להתרחב: ב-1997 הפרייקט של קנדה, ששינה את שמו ל"אזור הילדים של הארלם", כלל 24 בלוקים; היום ניתנים השירותים ל-100 בלוקים, שבהם מתגוררים יותר מעשרת אלפים ילדים ו-5,000 מבוגרים. "אנחנו עוברים דלת, דלת, בניין, בניין, ובונים מחדש את הקהילה", אמר קנדה, "אנחנו נפטרים מגרפיטי, מנגקים את הרחובות. יוצרים פארקים ומגרשי משחקים". קוסמטיקה היא החלק הקל. החלק הקשה מלווה את ילדי השכונה, יד ביד, מהרחה עד היום האחרון בקולג'. ההורים המתגוררים בבלוקים ה"מאמצים" – בדרך כלל מדובר באמהות יחידניות – מוזמנים כבר בשלב ההיריון ל"בייבי

אובמה (בתמונה עם קנדה) מתכנן לאמץ את המודל וליישם אותו בעוד 20 ערים: הפרייקט מציל דור של ילדים, במקום שבו מראש מעולם לא היה להם שום סיכוי. במצא את הכסף לזה, כי אנחנו פשוט לא יכולים להרשות לעצמנו לוותר על זה"

צילום: א.פ.י.

קולג'. זהו בית ספר להורות בן תשעה שבועות שבו הם לומדים, בין השאר, על שלבי התפתחות המוח, איך לחנך בלי להרזיץ ומה החשיבות שבקריאת ספרים לילדיהם. הכלל מיותר לציין, בחינם. את מה שהמערכות הרשמיות לא מצליחות לעשות, המגור השלישי ממלא, גם בהארלם. קנדה לא חוסך בקריאת על המערכת ("במקומות האלה פר עלים כוחות כלכליים חברתיים שהם הרבה מעבר לשליטי תה של הקהילה"), אבל לא נרתע מלהעלות טענות גם נגד תושבי הארלם עצמם. "בשיטת החינוך של ההורים שם יש שאריות של ערכים מתקופת העברות", אמר, "הם מלמדים את הילדים להיות שקטים, מנוממים וכנועים. ממש מלידה הילדים שלנו מתחילים לרדש מאחורי הילדים מהמעמד

טכניקות ליישבו כטכונים בצורה לא אלימה. אחרי שבע שנים בהידולן הארלם, קנדה מונה למנכ"ל ונשא הארגון. השנה היתה 1990, והמתחן ניכר מכל פינה. זו לא היתה תקופה טובה לנוי יורק בכלל ולהארלם בפרט: הרחובות היו מלאים סחורי קראק, מוחסרי בית, אלימות וכלי נשק. קנדה המשיך להילחם על הילדים, אבל הרחובות היו חוקים יותר. עם תקציב שנתי של 3 מיליון דולר, הפרייקט החינוכי הצליח להביא את ילדי השכונה להישגים, אבל זה היה מעט מדי, וחוגי מרי: כשהילדים יצאו מהמסגרת רובם הידרדרו בחזרה. היו כמה יוצאי דופן, אבל לקנדה נמאס מסיפורים – כמו הסיפור שלו – על עוד ילד בורד שהצליח "כנגד כל הסיכויים". הוא רצה לשנות את הסיכויים של כולם. "אמטרה שלנו היתה לעצור את מעגלי העוני שהועברו מדור לדור, והבנו שאנחנו לא מצליחים לעשות את זה", אמר לפני חודשים בכינוס כלכלי מיוחד של "הניו יורקר". "אנחנו ליי אתה חייב להתמקד, לבחור במה אתה רוצה לטפל. אבל יש הרבה מקומות, כמו הארלם, שבהם לא דבר אחד רע, הכל רע. בתי הספר גרועים, הבריאות גרועה, הדידות מתפוררות, יש כנופיות ואין עבודה. החלטנו שאנחנו צריכים לעשות הכל".

טיפול הוליסטי לשכונה שלמה

עם החזון השאפתני הזה, קנדה ואנשיו יצאו ולמדו את כלל הבעיות שאינן מתמודדות משפחות עניות. התוצאה של הבריקה הזאת היתה "כל מה שצריך" – תוכנית פילוט שהתמקדה בכמה בלוקים בשכונה והציעה לכל אחד מהם, ובכן, את כל מה שצריך: תיקון דירות מתפוררות, ייעוץ כלכלי, ייעוץ חינוכי, סילוק סחורי סמים, בריאות, חינוך

היישום הישראלי

מהארלם לשכונת התקווה

"אזור הילדים של הארלם" לכד בשנים האחרונות את עינם של ארגונים מעשרות מדינות ברחבי העולם, שביקר בתי הספר של הפרייקט בניסיון לאמץ את המודל. ב-2005 אירח ג'פרי קנדה גם ממשלת מישראל, בראשות ר"ר רמי סוליינג, מנכ"ל אשלינג – עמותה לנוער בסיכון, "התלהבותי מהאישיות שלו ומהתוכנית המקיפה, מההשקעה בגיל הרך", מספר סוליינג. כך, בהשראת הפרייקט של קנדה, נולד בישראל "מוטב עכשיו", תוכנית של אשלים והממשלה המשרתת כיום כ-39 אלף תושבים ובהם 7,000 ילדים, ב-14 ערים, "בשכונות הכי קשות", כדברי סוליינג – שכונות הארגונים והתקווה בתל אביב, הרד בחיפה ועוד. "התוכנית שלנו שונה: אנחנו לא עוברים מבלוק לבלוק אלא לוקחים שכונה שלמה וגורמים לכלל המערכות – רווחה, בריאות, חינוך וכו' – לעבוד יחד, בדגש על מעורבות התושבים". במסגרת התוכנית זוכים התושבים להדרכת מוש פתחית ובריאותיות, למעורוני נועד ולעידוד יחומת מקומיות וסיוע להן. בשכונת תקווה, למשל, הקימה אותה האמהות מרכז לטיפול בילדים, עם צרכים מיוחדים. "התוצאות ברורות", אמר סוליינג חמש שנים לאחר השקת התוכנית, "בשכר נות רואים ירידה דרמטית בחוגיליום ואלימות, פחות נשירה מהלימודים ושיפור בחישובים, וגם ממצעי קישיון של התושבים ועיתון קהילתי". להבדיל מקנדה, רוב הכסף ל"מוטב יחירו" מגיע ממיומן ממשלתי, התקציבים מנוכים בהרבה – 450 אלף דולר לעיר למשך חמש שנים. באשלים מתכננים כעת להרחיב את התוכנית ל-12 ערים נוספות ברחבי הארץ.